

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 8. maja 1896.

Politiški oddelek.

Preosnova Avstrije.

Napisali smo bili članek, v katerem smo bili povedali svoje mnenje o federalizmu in narodni avtonomiji. Dva slovenska lista sta se spravila nad nas, toda prepričala nas nista, niti ovrgla jedne stvari, katere smo navajali. Proti nam se navaja Palacky, toda reči moramo, da to navajanje prej govori v našo korist in le dokazuje, kako so naši nasprotniki bili v zadregi za argumente.

Res je Palacky 1848. leta bil zato, da se Avstrija razdeli v skupine po narodnosti in mi le obžalujemo, da se to ni uresničilo. Ko se je pa začela ustavna doba, je pa Palacky popolnoma odpovedal se tej misli, bodi si, da se mu je zdela neizvršljiva, bodi si, da jo je zmatral za Čehe kvarno. Poganjal se je za češko državno pravo in o narodni avtonomiji bi pa tu zastonj iskali kake besede v njegovih spisih in govorih.

To je pač najboljši dokaz, da je Palacky, kakor trezen politik, bil prepričan, da se deželna in narodna avtonomija ob enem ne dasta izvršiti. Sprva je bil za narodno avtonomijo in tedaj za deželno ni niti besedice spregovoril, ni zapisal, potem se je pa potegoval za deželno avtonomijo in zopet na narodno niti več mislil ni.

Kar se tiče čeških punktacij smo še danes istega mnenja, kot smo bili prejšnje čase. Toda to nima nič opraviti z narodno avtonomijo v smislu, kot jo imajo v mislih nekateri časnikarji. Sicer pa priporočamo dotičnemu člankarju, naj le dobro pregleda dotične članke, pa bode spoznal, da smo vedno mi stali na dejanskih razmerah. Naglašali smo, da se naj stvari jednako uredi za vso Avstrijo in tem naglašanju vsakdo lahko spozna, dotični oni zdravi centralizem, o katerem smo v pobijanem članku govorili. Mi smo tudi prepričani, da se take uredbe dajo uresničiti jedino, dokler se ne razširi deželna avtonomija. Ko se pa to zgodi, bodo nemški Štajerci in Korošci že gledali, da bi nas ob take uredbe

pripravili, ko bi jih nam že tudi poprej dali. Da se to lahko zgodi, nam kaže pogled na Ogersko. Srbi imajo zagotovljeno cerkveno avtonomijo, a ko je Ogerska večjo samoupravo določila, pa pometa s to avtonomijo, kot svinja z mehcom.

Povedati le moramo, da smo mi za narodno avtonomijo v smislu Palackega, ker smo vedno se potegovali za zjedinjeno Slovenijo. Za centralizem smo le pogojno, dokler se kaj boljšega doseči ne da, ker vemo, da bi bila deželna avtonomija za nas Slovence grob.

Sicer pa naši nasprotniki nam dajo prav, le samo tega priznati nočejo. Pravijo, da ne zahtevajo, da bi se cela Koroška in Štajerska pridružili nam, temveč samo slovenski deli. To pa povse nasprotuje vsakemu zgodovinskemu pravu. Kdor je za zgodovinsko pravo, kdor je za češko državno pravo in nerazdeljivost češke kraljevine, ta ne more nikdar privoliti v delitev Koroške in Štajerske, ki sta tudi zgodovinski individualiteti. O tem se pa bode dalo še le govoriti, če se naši češki bratje kedaj odreko zgodovinskemu pravu in se postavijo na stališče narodne avtonomije, na kateri je stal 1848. l. Palacky.

Misliti, da bi se morda nam na ljubo razmere na jugu uredile po narodnih razmerah, na severu pa po zgodovinskem pravu, je pač malo preoptimistično, da ne rečemo naravnost najivno. Če Čehi prodrejo s svojim pravom, je le dvoje mogoče, ali se upelje tudi drugod večja deželna avtonomija, ali pa ostane v Avstriji v drugih deželah vse pri starem, samo Čehov ne bode več v državni zbor. Jedno, kakor drugo je za nas Slovence jednako pogubno. Če se vpelje večja deželna avtonomija so koroški in štajerski Slovenci zgubljeni, ako ne ostane sedanji državni zbor brez Čehov, bodo pa Nemci tlačili vse Slovence. Hrvatje se v največ vprašanjih ne udeležujejo ogerskega deželnega zbora in posledica temu je, da Madjari delajo s Slovaki in Srbi, kakor hočejo. Tacih razmer kot so na Ogerskem si Slovenci ne moremo želeči, in so pač sedanji odnošaji za nas desetkrat ugodnejši.

Kar se pa tiče tiste posebne narodne avtonomije poleg deželne avtonomije, pa moramo reči, da je popol-

noma neizvedljiva. Narodnost se ne da primerjati s cerkvijo, ki ima svojo samoupravo. Ravno tako je ne moremo primerjati z organizacijo stanov, a se poslednje organizacije ne opirajo tesno na drugo politično upravo. Narodna avtonomija naj bi se pa samostojno organizovala, ko vendar baš narodno vprašanje sega najbolj vse poslovanje drugih uradov. Tako tesno je zvezano z drugo upravo, da je nikdo ločiti ne bi mogel. Zato je pa jako napačno mnenje nekaterih optimistov.

Če se pa trdi, da se mi preveč bojimo, ker so vsake reforme skok v temo, moramo le odgovoriti, da bi bil to, da se Avstrija preustroji na zgodovinski podlagi, kakor žele Čehi in Dalmatinci, za Slovence ne skok v temo, temveč skok v propad.

Povedati pa moramo, da se mi nismo izrekli proti narodni avtonomiji sami na sebi, temveč smo le trdili, da se ne da spraviti z deželno avtonomijo v sklad. Smo li resnico pisali; prosimo naše nasprotnike, naj prečitajo, kar so proti nam napisali in vse dobro premislijo, pa bodo videli, da so kar nakupičili argumentov, ki govorijo za nas.

Politični pregled.

Volilna reforma je tako rekoč zagotovljena. Premagana je največja težava, da se namreč zagotovi volilna pravica hlapcem. Temu so ugovarjali nekateri poslanci, a na posled so se pa le premislili, in samo osem jih je glasovalo proti volilni pravici hlapcev. Sklenilo se je pa, da mora kdo šest mesecev bivati v dotičnem kraju, da bode volil v novi kuriji. To so pač sklenili na željo nekaterih fabrikantov. Če bodo hoteli kacega delavca pripraviti ob volilno pravico, bodo ga odpustili iz dela, da bode moral delo iskati. Delavci bodo morali biti bolj oprezni glede štrajkov, ker ob vsakem štrajku jih mora več iti dela iskat v druge kraje in bodo zgubili volilno pravico. Najbolj čudno bode pa, da marsikdo, ki bode volil v mestih ali pa kmetskih občinah v skupni kuriji ne bode volil.

Tisočletnica ogerske države praznuje se sedaj v Budimpešti. Te slavnosti se pa ne udeležijo nemadarske narodnosti, ker nočejo proslavljati tisočletnice prihoda Madjarov, svojih zatirateljev v Evropo. Rumunski metropolit je celo prepovedal duhovnikom se v svojem poklicu udeleževati teh slavnosti. Nekaj renegatov raznih narodnostij so pač nabrali Madžari, da proslavljajo to tisočletnico, da bodo potem trdili, da so bile zastopane vse narodnosti ogerske države. Največjo neumnost so pa storili hrvatski poslanci. Bili so pri seji, v kateri se je s posebnim zakonom uvekovečila ta slavnost. Tako so nekako priznali, da je Hrvatska del Ogerske. Mislila se je stvar tudi predložiti saboru, ali gospodje se boje, da ne bi opozicija kaj ugovarjala.

Volitev župana dunajskega se je vršila v sredo. Voljen je za župana Strobach, prvim podžupanom dr. Lueger, drugim podžupanom pa dr. Neumayr. Poslednji je nemški nacijonalec. Sprva niso mislili nobenega nemškega nacijonalec voliti, a so poslednji izjavili, da drugače izstopijo iz meščanskega kluba in začno proti krščanskim socijalistom najhujši boj. Krščanski socijalisti se jih pa precej boje, kajti gibanje na Dunaju ni toliko krščansko, kakor nemškonarodno. Začel je agitacijo proti liberalcem Schönenerer. Dr. Luegerju se je posrečilo dobiti vodstvo protisemitske stranke jedino zaradi tega v roke, ki so bili Schönenererja s tem uničili, da so ga spravili v ječo. Posebno protisemitski uradniki so skoro vsi bivši

nemškonarodni dijaki, katere je zbiral okrog sebe Schönenerer o svojem času. Že to, da so morali dr. Neumayrja voliti za župana, je znamenje, da imajo nemški nacijonanci glavno besedo.

Tajna volitev. — Državni zbor je sklenil, da se bode volitev poslancev v peti kuriji tajno vršila. Odklonil je pa z majhno večino predlog, da bi volilne može tudi tajno volili, kar bi bilo jako umestno. V tej kuriji volijo delavci, kateri so odvisni od gospodarjev in bi torej le prav bilo, ko bi se tajno volilo, da bi se nanje pritiskati ne moglo. Ravno tako je obžalovati, da se je odklonil predlog, da bi se volilo ob nedeljah in praznikih. Temu predlogu so se upirali posebno konservativci, češ, da bi s tem se oviralo posvečevanje nedelj. Ta izgovor je povse prazen, kajti drugače bi ne bil zagovarjal volitve ob nedeljah duhovnik dr. Scheicher. Tudi v Belgiji, kjer že dolgo vlada katoliška stranka, se voli ob nedeljah. Volitvi ob nedeljah le tisti ugovarjajo, ki se boje, da bi hlapci in delavci prišli volit, ker so prepričani, da ž njih stranko ne bodo volili. S tem, da volitev volilnih mož ne bode tajna in da se bode volilo ob nedeljah, zgubi volilna reforma mnogo na svoji veljavi.

Srbija in Ogerska. — Minolo soboto opoludne so v Belemgradu zažgali dijaki ogersko zastavo pred spomenikom kneza Mihaela. Dogodek se je izvršil tako naglo, da redarstvo ni moglo zabraniti. Zvečer so hoteli dijaki napasti ogerski trgovski muzej, toda bili so prisiljeni umakniti se. To je odgovor Srbov na milenijsko razstavo v Budapešti, ki se je otvorila en dan pred to demonstracijo. Srbi pač ne morejo pozabiti tlačanstva, katerega morajo njih brati Srbi v Ogerski prestajati pred samovoljnimi Madžari. Ta pojav v Srbiji je pa pomenljiv posebno za to, ker velja ob ednem kolikor toliko celi Avstro-Ogerski. Vidi se, da vpliv avstrijski zgineva v Srbiji, in kdo drugi je temu kriv, nego oholi Madžar. Stvar bodo hoteli pač olepšati, a madež ostane. Seveda madžarsko časopisje pa rohni kar more nad Srbi.

Rusija. — Velikanske priprave se vrše po celem Rusiji za dan 16. t. m., ko bo slovesno kronanje carja v Moskvi. Deputacije iz cele Rusije bodo pohitele takrat v Moskvo. Pa tudi doma bodo vsa večja in manjša mesta slavile to pomembno slavnost. Kronanja se udeležijo tudi zastopstva vnanjih držav in celo Vatikan bo poslal k tej svečanosti svojega zastopnika in sicer nuncijski Agliarda z Dunaja.

Zveza balkanskih držav pa Francija in Rusija. — Razni listi poročajo, da Turčija in Rusija delati na to, da se sklene zveza balkanskih držav. K tej naj bi pristopile Srbija, Bolgarija, Rumunija, Grška in Turčija. Iz druge strani se čuje o balkanski zavezi brez Turčije. Lepa ideja, katera se bo pa težko uresničila. Mej posameznimi državami so pač taka nasprotstva, da jih ni moč z lahka premagati. Ko bi vsaka država vrgla v stran svoje sebične namene in bi ji bil nad vse splošni blagor, bi to šlo, a to se bo težko zgodilo. Ta balkanska zveza bi stala pod pokroviteljstvom Rusije in bi se pridružila rusko-francoski zvezi napram avstro-ogerski-nemško-laški zvezi.

Francija. — Novo ministerstvo je sestavljeno iz samih zmernih republikancev. Predsednik in minister poljedelstva ob ednem je Méline, minister notranjih stvari Barthou, vnanji Hanotaux, financ Cochery, kolonij Dechamel, trgovine Lebon, vojske general Billot. Radikalci so kar izven sebe, ker se pri sestavi ministerstva ni nič na nje oziralo. Nameravajo sklicati radikalni tabor in pretijo celo republičanskemu predsedniku Faure-u, da ga bodo prisilili, da odstopi. Upajo, da se zmerno ministerstvo kmalu zopet umakne radikalnemu, ki bo vse poskusilo, da odpravi senat. Sedanja vlada ima le nezadovoljstvo večino v zbornici in nasprotniki ji bodo lahko torej tem lažje in uspešneje nagajali.